

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ:
СУЧАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник наукових праць
за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Житомир, 4 квітня 2024 року)**

**«Topical Issues of Personal Development: Modernity,
Innovations, Prospects»**

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2024**

УДК 159.923.2

А 43

Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від «26» квітня 2024 року)

Рецензенти:

СЛОЗАНСЬКА Ганна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ВІНС Вікторія – кандидатка психологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри практичної психології Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

ЛЕМЕЩУК Марина - кандидатка психологічних наук, доцентка, в.о. завідувачки кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ЗАГУРСЬКА Інна - кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

А 43 Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи: Збірник наукових праць за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 4 квітня 2024 року) / Ред. колегія: Л.Котлова, Л.Бутузова, С.Максимець / М-во освіти і науки України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соціально-психологічний факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 388 с.

У збірнику подано наукові праці учасників II Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 4 квітня 2024 року в м. Житомирі на базі соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. Збірник адресовано науковцям, фахівцям-практикам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, логопедії, педагогіці, соціальній роботі та інклюзивній освіті.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки редакторів можуть не збігатися з позицією авторів.

УДК 159.923.2

©Автори публікацій, 2024

©Житомирський державний університет імені Івана Франка, оригінал-макет, 2024

Мітіна О. Психологічні аспекти готовності сучасних жінок до материнства	237
Мітіна С. Психолого-педагогічний супровід дітей з розладами спектра аутизму в освітньому просторі	241
Мороз О. Підготовка кваліфікованих кадрів для роботи в малих групових будинках	246
Москаленко В. Ідентичність як чинник зростання особистості в умовах травматичної ситуації	248
Мухіна Л. Проблема проєктування життєвої перспективи	253
М'яковський О., Аксьонова О. Чуріна А. Соціально-психологічні складові іміджу державного службовця	255
Нохріна І. Життєві стратегії студентської молоді	261
Овод Ю., Поплавська Д. Теоретичні основи взаємозв'язку спілкування в соціальних мережах та агресивності в студентському середовищі	263
Овод Ю., Фаренюк К. Роль соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у ЗОШ	268
Ольховецький В. Особливості становлення особистості здобувача вищої освіти	272
Осадченко І., Данилюк О. Психопедагогічні рекомендації щодо адаптації українських дітей-біженців у польських школах	275
Остапчук Я. Методи діагностики психічних пізнавальних процесів дітей дошкільного віку інклюзивної форми навчання	280
Охремчук Н. Дидактичні ігри у роботі вчителя-дефектолога з дітьми з інтелектуальними порушеннями	284
Перепелюк Т. Ковальова К. Сім'я як чинник становлення самооцінки у дітей	289
Подлесний С. Метод кайдзен як каталізатор інновацій: перетворення освітньої практики в Україні	292
Поліщук В., Цегельник Т. Розвиток зорового гнозису у дітей з дискалькулією	296
Поліщук О. Розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів з ООП	299
Поліщук С. Основні форми логопедичного впливу на розвиток мовлення дітей дошкільного віку зі стертою дизартрією	301
Примак Ю., Ляховець Л. Екзистенційна безпека особистості як проблема сучасної психології	305
Пудова О. Сучасні техніки сенсорного розвитку дітей дошкільного віку	308
Рачкінда Н. Теоретичні засади розвитку мовлення дітей дошкільного віку із знім методами ТРВЗ	310
Розієва В. Дослідження рівня розвитку творчого мислення у дітей - учнів художньої школи	312
Савицька Н. Прояви емоційно-поведінкових порушень у постінсультних пацієнтів	314
Святецька А. Психологічні фактори та чинники ризику розвитку депресивних станів у дітей та підлітків під час війни	317

1. Розвиток лідерського потенціалу: Зосередження на розвитку лідерських якостей та інституційного потенціалу університетів.
2. Впровадження інновацій: Заохочення інновацій та креативності серед студентів та викладачів для створення нових освітніх продуктів та методик.
3. Підтримка з боку держави: Забезпечення державної підтримки та фінансування для реалізації освітніх ініціатив та проектів.

Застосування Кайдзен у освітній практиці в Україні може сприяти створенню адаптивної та інноваційної освітньої системи, здатної відповідати на виклики сучасного динамічного світу.

Таким чином, концепція Кайдзен може бути ефективно інтегрована в освітню систему України, пропонуючи новітні підходи до навчання та управління. Впровадження Кайдзен сприяє підвищенню продуктивності та якості освіти, розвитку критичного мислення, а також залученню студентів та викладачів до процесу безперервного вдосконалення.

Пропозиції щодо майбутнього використання Кайдзен в освітній сфері:

- Розширення програм навчання: включення принципів Кайдзен до навчальних програм для розвитку гнучкості та адаптивності студентів до змін у робочому середовищі.

- Підтримка інновацій: створення умов для інновацій та експериментування в освітніх методиках, що дозволить швидко реагувати на зміни в освітніх потребах.

- Співпраця з бізнесом: залучення бізнес-структур до освітнього процесу для забезпечення актуальності навчальних програм та підготовки студентів до реальних умов роботи.

Застосування Кайдзен у освітній сфері в Україні має великий потенціал для створення інноваційного та ефективного освітнього середовища, яке буде відповідати вимогам сучасного динамічного світу. Впровадження цієї філософії може стати каталізатором для перетворення освітньої практики, забезпечуючи Україні міцне місце на мапі світової освіти.

Література

1. Маурер Р. Метод Кайдзен. Один маленький крок може змінити ваше життя. - Брайт Букс, 2022. – 152 с.

Поліщук Віра Аркадіївна

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,

Цегельник Тетяна Миколаївна

докторка філософії, доцентка, доцентка кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира

Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

РОЗВИТОК ЗОРОВОГО ГНОЗИСУ У ДІТЕЙ З ДИСКАЛЬКУЛІЄЮ

Значне посилення інформаційного навантаження, використання нових методів і технологій навчання, призвели до зростання кількості дітей, які мають труднощі з адаптацією до навчальних навантажень. Аналізуючи останні статистичні дані зауважимо, що кількість дітей з особливими освітніми потребами з кожним роком зростає приблизно на 25% [3]. Це безпосередньо призводить до збільшення кількості здобувачів освіти, які зазнають труднощів у процесі навчання.

Важливо розрізнити поняття «шкільні труднощі» та «неуспішність». Труднощі у навчанні багатьох здобувачів освіти не обов'язково призводять до неуспішності. Саме труднощі у навчанні дитини виникають, коли її успішність перебуває нижче прийнятих стандартів, вимог і очікувань, або коли досягнення певних показників пов'язане з навантаженням, що викликає небажані побічні ефекти у поведінці та особистісному розвитку здобувача освіти.

Функціональний розвиток дитини, її особливості, порушення в розвитку окремих систем визначаються як основні причини виникнення і розвитку шкільних труднощів навіть при високому рівні інтелектуального розвитку.

У той же час, недоліки у математиці виявляються частіше, ніж у читанні.

За нашими спостереженнями приблизно 13% всіх здобувачів освіти мають загальні та спеціальні труднощі у навчанні математики. Приблизно третина – стикаються зі специфічними проблемами у математиці, коли рівень математичних здібностей суттєво нижчий, ніж у інших предметах. Цій групі дітей притаманний широкий розмах когнітивних та особистісних особливостей, які часто знижують успішність навчання і соціальну адаптацію.

У працях науковців поняття дискалькулія трактується як наслідок недостатньої сформованості пізнавальних і мовленнєвих процесів, які забезпечують становлення лічильної діяльності як навички [4].

Складна структура математичних дій виявляється у різноманітних формах їх порушення. Дискалькулія визначається як порушення обчислень та арифметичних операцій, виявлені на початковому етапі навчання рахунку.

Про дискалькулію говорять у тих випадках, коли розглядаються специфічні порушення арифметичних навичок. Згідно з МКХ-10, дискалькулія розглядається як «специфічний розлад арифметичних навичок» (F81.20) [1].

Це порушення включає конкретні розлади у вмінні рахувати, які неможливо пояснити виключно загальним психічним недорозвитком або недостатньо ефективним навчанням. Проблема полягає у недоліках у важливих математичних операціях, таких як додавання, віднімання, множення і ділення, що, в свою чергу, негативно впливає на розвиток більш складних математичних навичок, включаючи алгебру, тригонометрію та геометрію.

У здобувачів освіти з дискалькулією спостерігається нижча продуктивність засвоєння математики, порівняно з опануванням іншими предметами.

Основними симптомами дискалькулії є: неправильне називання чисел та неточне уявлення про графічну структуру цифр; недостатнє розуміння складу та розрядності чисел, важкість засвоєння правил утворення чисел; несформованість

кількісних та порядкових відносин чисел, труднощі у встановленні відношення між числами; неспроможність виділяти множини; недостатнє оволодіння математичними поняттями та словником, неточне уявлення про математичну символіку; труднощі у виконанні стандартних арифметичних операцій, несформованість уявлення про оборотність арифметичних дій; неможливість виконання арифметичних операцій у ментальному плані без опори на матеріалізацію; неспроможність задовільно вивчити таблицю множення; порушення сприйняття та аналізу умови математичної задачі; труднощі у збереженні проміжних результатів дій; ускладнення у виборі обчислювальної стратегії та послідовності дій, особливо при зміні відомого методу дій; труднощі у розумінні тексту задачі, переважно конкретний характер мислительних операцій під час її вирішення.

Труднощі у дітей з дискалькулією часто мають комплексний характер і проявляються майже у всіх аспектах математичних знань, вмінь і навичок молодших школярів.

Відомо, що для успішного навчання математиці важливі тактильно-кінестетичне, вестибулярне, зорове та слухове сприйняття. Основою для виконання обчислень є зорово-просторові та мовленнєві процеси обробки інформації. Багато дослідників вказують на тісний зв'язок між арифметичними операціями, просторовим уявленням та абстрактним (концептуальним) мисленням дитини. Це охоплює зорово-просторову орієнтацію, тактильно-кінестетичний досвід, образне уявлення чисел та розуміння просторово-часових відносин. Завдяки зоровому та тактильно-кінестетичному досвіду, отриманому під час гри з предметами, діти освоюють концепцію числа. З часом, вони розуміють значення структури та послідовності чисел, вже не потребуючи прямого спостереження за предметами.

Розвиток зорового гнозису у дітей відбувається ієрархічно згідно з віковим розвитком, однак у дітей із порушеннями цей процес є нетиповим. У здобувачів освіти, в яких розвинутий зоровий гнозис, сформоване чітке розуміння просторових відносин між предметами, оволодіння метричною системою мір, розширення знань про явища природи та набуття життєвого досвіду. Свідоме володіння методами дослідження, розрізнення та поєднання характеристик об'єктів робить можливими активне використання наочної інформації, спостереження та експериментальну діяльність. Удосконалення оптико-просторових функцій і графо-моторних навичок сприяє безпомилковому письму, вивченню грамоти та деталізованому зображенню об'єктів [2].

Однак у дітей із порушеннями гностичних функцій спостерігається нечітке та неузгоджене зорове сприйняття, а їх сприйняття загалом характеризується поверховістю, недостатньою гнучкістю та точністю. Це призводить до внутрішньосистемних порушень, оскільки сповільнення процесів обробки інформації призводить до неповного розуміння реальності. Такі діти відстають у розвитку наочно-образного мислення та формуванні соціально-комунікативних навичок.

Розвиток зорового гнозису відбувається в наступній послідовності:

1. Уточнення предметного гнозису. Задачі на визначення перетину контурних зображень предметів: виділення та визначення контурних зображень, накладених одне на одного; визначення недорисованих контурних зображень.

2. Диференціація за кольором. Матеріалом для корекційної роботи слугують предмети, малюнки, геометричні фігури різного кольору. Задачі та ігри на встановлення відповідності кольору різних предметів, зображень, геометричних фігур.

3. Диференціація за формою та розміром. Завдання на встановлення відповідності геометричних фігур (коло, квадрат, прямокутник, овал, трикутник, півколо).

4. Класифікація геометричних фігур за формою, розміром, кольором. Матеріалом для корекційної роботи слугують геометричні фігури, різні за кольором (червоні, сині, зелені, жовті і т. д.), за розміром (великі, середні, маленькі).

5. Диференціація предметів за ознаками (великий-малий, широкий – вузький та ін.). Матеріалом для корекційної роботи слугують предмети, зображення предметів, що відрізняються за вказаними ознаками, а також сюжетні малюнки.

Отже, розвиток зорового гнозису у дітей з дискалькулією може значно полегшити їхнє навчання математики та покращити їхні математичні навички.

Зоровий гнозис допомагає дітям краще розпізнавати числа, оптимально сприймати математичні символи та розуміти їх значення; сприяє покращенню точності та швидкості виконання математичних обчислень, оскільки дитина краще розуміє та сприймає числові дані, формуванню у дітей здатності до абстрактного мислення, що важливо для розуміння складних математичних концепцій та виконання абстрактних математичних операцій; допомагає в уявленні та розумінні просторових концепцій, що може бути корисним у вирішенні математичних задач та розв'язанні геометричних завдань.

Література

1. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я: МКФ (переклад українською мовою) [International classification of functioning, restriction of life activities and health: MKF]. Всесвітня організація охорони здоров'я, Женева. 2001.
2. Рібцун Ю.В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2020. 264 с.
3. Статистичні дані Міністерства освіти і науки України URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення 12.03.2024)
4. Kosc L. Vyvinova dyskalkulia ako poaicha matematicnuch schopnosti v detakom veke. Otasky defektogie. 1971. № 4. P. 34–48.

Поліщук Ольга Юріївна

здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти
за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта»

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць
за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Житомир, 4 квітня 2024 року)

Редакційно-видавнича підготовка
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Надруковано з оригінал-макета укладачів
Підписано до друку 26.04.24. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 10. Обл. вид. арк. ____ . Наклад 100. Зам. 161.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ЖТ №10 від 26.05424 р.